

בעזרת ה' יתברך

קונטרס

זכרנו את ציון

להקל זכירת תלמוד ירושלמי

מסכת פאה מדף לו: - סה:

נתנדב לע"נ
הרה"ח אברהם צבי ב"ר משה אריה הלוי ז"ל

לפי דפי עוז והדר

להערות והארות

שגיאות מי יבין

347-565-4381

Rememberyerushalmi@gmail.com

פרק רביעי הפאה ניתנת

טעם ת"ק בפטור שכחה

- טעם ת"ק דמתניתין לפטור שכחה - כיון שהגר פטור מן שכחת "קמה", פטור גם משכחת "עומר".

תבואה שנתגדל בשותפות ישראל וגוי

- ישראל השותף עם גוי בקמה, ולאחר שקצרוהו נחלקו בתבואה;
- לת"ק – חלקו של ישראל חייב בפאה.
- [לר' ישמעאל בתוספתא] – הכל פטור.³

משנה הלכה ה

הפודה מהקדש מהו לענין לקט שכחה ופאה

- הקדיש ופדה "קמה" - חייב בלקט, שכחה, ופאה.
- הקדיש ופדה "עומרים" - חייב בלקט, שכחה, ופאה.
- הקדיש "קמה" ופדה "עמרים" - פטור מכולן [שבשעת חלות החיוב היה פטור].

הפודה מהקדש מהו לענין חיוב מעשר

- פדה השדה מהקדש קודם שבאו לעונת המעשר⁴ חייב במעשר.
- וכן הדין כשהקדיש ופדה אחר שבאו לעונת המעשר.

- במנחה – מפני הזקנים.

~ דף לו ~

הזכרת בית נמר לשבח ולגנאי

- לשבח – שהקדימו לקיטת הפאה לעניים.
- לגנאי – שנתנו רק אחד ממאה.
- 5 טעמים להשאת פאה דווקא בסוף השדה
- 1. גזל עניים [שאינן העניים יודעים שיש פאה, ויקרא קרובו עני].
- 2. ביטול [זמן] עניים.
- 3. רמאין [שיאמר נתתי, או שיתן לעניים תבואה הרעה].
- 4. מראית העין [שבנ"א יאמרו שלא השאיר פאה].
- 5. כן כתוב בתורה [לא תכלה פאת שדך].

משנה הלכה ד

נתגייר לאחר קצירה קודם עימור

- לת"ק - פטור מלקט שכחה ופאה.
- לר' יהודה - חייב בשכחה [שחיוב שכחה חל בשעת עימור].

גמ'

שכחת קמה

- דיני שכחה שייך גם בקמה [דכתיב ושכחת עומר "בשדה"].

~ דף לו ~

משנה הלכה ג

קצירת פאה באופן מסוכן

- כדי שהעני לא יכה את חברו, אסור;
- 1. לקצור במגל.
- 2. ולעקור בקרדום.
- 3 זמנים לחלוקת פאה
- 1. שחר.
- 2. חצות.
- 3. מנחה [קטנה⁵].
- לרבן גמליאל - אסור לפחות מזה [אבל מותר להוסיף].
- לר' עקיבה - אסור להוסיף על זה [אבל מותר לפחות].

לקיטת בית נמר

- אנשי בית נמר היו קושרין חבל בין השורה שקצרו ושאר השדה, ובסוף כל שורה השאירו פאה, [ועי"ז העניים לקטו הפאה מיד⁶].

גמ'

מהו לשון אובעיות

- התגלות [כדכתיב "נבעו" מצפוניו].

טעם ג' זמנים אלו

- בשחר – מפני המניקות [שאז ישינים התינוקות].
- בחצות – מפני התינוקות.

⁵ כן מבואר בדרך אמונה.

⁶ כן מבואר בבאור ההלכה פרק ב הלכה יב.

³ ונחלקו בדין ברירה, לת"ק יש ברירה, ולר' ישמעאל אין ברירה (ר"ש סיריליאו).

⁷ זהו הבאת שלישי.

- באו לעונת המעשר ביד הקדש פטור ממעשר [שבשעת חלות החיוב מעשר היה פטור].

גמ'

חזרת הסיפא דמתניתן במס' חלה

- לחבריא - אחת להבאת שלישי ביד הקדש, ואחת למירוח ביד הקדש [ולא נתפרש איזו במירוח ואיזו בהבאת שלישי].
- לר' בא - משנתנו בהבאת שלישי ביד הקדש, והמשנה בחלה במירוח ביד הקדש.

~ דף לח ~

הביא שלישי ביד גוי וניתוסף ביד ישראל

- תבואה שהביא שלישי הראשון ביד גוי, ואח"כ הוסיף ביד ישראל;
- לר' עקיבה - פטור ממעשר.
- לחכמים - התוספת חייב במעשר.

מחלוקת התנאים מתי קצר התבואה

- לר' עקיבא - משנתנו איירי אפי' התבואה גידל יותר.
- לחכמים - משנתנו איירי כשקצר התבואה תיכף לאחר פדיה מהקדש.

משנה הלכה ו

ליקט פאה על דעת לזכות לעני

- לר' אליעזר - העני זכה.
- לחכמים - העני לא זכה, וחייב ליתנו לעני ראשון שהוא פוגע.

מתנות עניים של גוי

- לקט, שכחה, ופאה של גוי חייב במעשר [דהפקר לעניים אינו הפקר].
- ואם הפקיר לכל, פטור ממעשר.

גמ'

3 אמוראים הסוברים מיגו דזכי לנפשיה זכי לחבריה

1. ר' אלעזר - אדם יכול לזכות מציאה לחברו.
2. ר' יוחנן - מציאת בניו הגדולים של אביהן [שעל דעת כן מגביהין].
3. ריב"ל - דלכל התנאים במשנתנו עני יכול לזכות לעני אחר מתנות עניים.

שיטת ריש לקיש בזה

- לריש לקיש - אין אדם יכול לזכות מציאה לחברו [דלא אמרינן מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה].

מי הוא המזכה לעני במתניתן

- לר' אלעזר, ר' יוחנן, וריב"ל - מחלוקת התנאים במתניתן בעשיר [ונחלקו אי תרי מיגו אמרינן], אבל בעני המזכה, כו"ע מודה שהעני זוכה.
- לריש לקיש - מחלוקת התנאים במתניתן בעני [ונחלקו אי אמרינן מיגו דזכי לנפשיה]¹.

7 שמציאתן שלו

1. בנו [קטן].
2. בתו [קטנה].
3. עבד כנעני.

4. שפחה כנענית.

5. אשתו נשואה.

• ור' יוחנן מוסיף

6. בנו הגדול [הסמוך על שלחנו].

7. בתו הגדולה [הסמוכה על שלחנו].

5 שאין מציאתן שלו

1. בנו הגדול [שאינו סמוך על שלחנו].
2. בתו הגדולה [שאינה סמוכה על שלחנו].
3. עבד עברי.
4. אמה עבריה.
5. אשתו שגירשה [ואפי' לא נתנה כתובתה].

מציאת פועל שנשכר לכל מלאכה

- בכרייתא מבואר דמציאתו לבעה"ב.
- וריש לקיש מקשה ע"ז דהא יכול לחזור מהשכירות [ואין ידו כיד בעה"ב].

~ דף לט ~

מי נעשה שליח לקנות דבר

- לדעה א וכן הוא שיטת ריב"ל - דווקא מי שיכול לקבל הדבר לעצמו, נחשב בתורת אותו שליחות.
- לדעה ב - אם יכול ליתן הדבר, אפי' אינו יכול לקבל הדבר לעצמו, נחשב בתורת אותו שליחות.

3 קושית על דעה א' וישובן

1. אין להקשות על דעה א' מן המשנה דשליח לקבלת הגט נעשה שליח להולכה, דאיש

¹ ומה שאמר ריש לקיש דלא אמרינן מיגו דזכי לנפשיה הוא בשיטת החכמים שהלכה כמותם.

² מקושיא זו הוכיח הגמ' דריש לקיש סובר דלא אמרינן מיגו דזכי לנפשיה זכי לחבריה, דאי אמרינן, נימר דהפועל הגביה על דעת בעה"ב.

³ כן הסביר הגמ' בדף לט: דברי ריב"ל, דבעני כו"ע מודה שיכול לזכות מתנות עניים לעני אחר, וזהו דלא כמו שמבואר בדף לח: דהשאלה הוא במיגו דזכי לנפשיה.

- יכול ליתן גט, וגם לקבל גט לבתו [קטנה].
 - 2. גם אין להקשות על דעה א' מן המשנה גט לאשתי ושטר שחרור לעבדי, דגט איירי בבן חורין, ושטר שחרור בעבד.
 - 3. ומכח שני טעמים אין להקשות על דעה א' האין זכה עקיבה בן יוסף שהיה עשיר במעשר עני לעניים;
 1. אולי במעשה זה עדיין עני היה.
 2. יד גבאי צדקה כיד עני.
- ביאור משנתנו למ"ד יש קנין לגוי באר"י
- לר' ירמיה ור' חזקיה בשם ר' יוחנן - משנתנו כמ"ד יש קנין לגוי באר"י;
 - ולכן הפקרו הפקר [שקנינו נותן לו הכח להפקיר].
 - וכשלא הפקיר חייב במעשר מדרבנן [גזירה משום בעלי כיסין^ח].
 - ואי אפשר לפרש משנתנו כמ"ד אין קנין לגוי באר"י - דלפ"ז אין הפקרו הפקר [שאין לו רשות להפקיר].

- ביאור משנתנו למ"ד אין קנין לגוי באר"י
- לר' יוסי בשם ר' יוחנן - משנתנו כמ"ד אין קנין לגוי באר"י;
 - ולכן חייב במעשר מן התורה כשלא הפקיר.
 - אולם אפי' אין קנין לגוי להפקיע, כשהפקיר הפקרו חל [שיש לו קנין ממונות].
 - ואי אפשר לומר שמשנתנו כמ"ד שיש קנין לגוי באר"י -

דאם כל החיוב מעשר הוא מדרבנן, מסתבר שמתנת עניים שלו פטור ממעשר.

~ דף מ ~

2 דעות בהבנת קושית ר' אלעזר

- ר' אלעזר מקשה "ואין לו קנין נכסים" ויש ב' שיטות בהבנת קושית ר' אלעזר;
- לדעה א - מקשה על ר' ירמיה ור' חזקיה, דאפשר לפרש המשנה למ"ד אין קנין לגוי באר"י, ואפ"ה יכול להפקיר, דהא בוודאי יש לו בעלות של ממון.
- לר' פינחס - מקשה על ר' יוסי שאמר דלמ"ד אין קנין, תבואת עכו"ם חייב במעשר מן התורה, דאפי' למ"ד אין קנין לגוי להפקיע חיוב מעשר, זהו דווקא בשדה, אבל הפירות וודאי שהוא קונה, ופטורים.

משנה הלכה ז

3 דינים כללים בלקט

1. נפילה בשעת קצירה [רגילה^ט].
2. נפילה כהרגל ולא נפילה מחמת אונס [כגון מחמת דקירת קוץ].
3. דווקא שבלים שהם בתוך היד והמגל בשעת קצירה הוה לקט.

ראש היד וראש המגל

- לר' ישמעאל - לקט.
 - לר' עקיבה - אינו לקט.
- תבואה בחורי נמלים
- בחלק השדה שלא נקצרו - לכו"ע אינו לקט.

- בחלק השדה שכבר נקצרו נחלקו התנאים;
- לת"ק - עליונים לעניים, ותחתונים לבעה"ב [דתבואה שלא נגמרה לא נקצר בידי אדם].
- לר' מאיר - הכל לעניים [שאי אפשר לקצירה בלא תבואה שלא נגמרה, והכל בגדר ספק].

גמ'

מקור לקצירה כדרכו

- מן הפסוק ולקט "קצירך" לא תלקט, למדין לאפוקי קצירה ביד.
- ומן הגז"ש ופרט כרמך "לא תלקט" למידין דין קצירה כדרכו לכרם.

תוך היד אחר המגל, תוך המגל אחר היד

- נחלקו רב כהנא ורב תחליפא בזה;
- לחד - הוה לקט.
- לחד - לא הוה לקט.

~ דף מא ~

מהו עליונים ותחתונים

- עליונים - לבנים [שנתייבשו לגמרי].
- תחתונים - ירוקים [תבואה שלא נגמרה].

קצירת גר

^ח עיין בבלי מנחות סז.
^ט ע"פ הגר"ק בגמ'.
^י ע"פ הר"ש סיריליאו.

- 4 מקורות לספק לקט לקט
1. לר' יונתן – עני ורש הצדיקו [במתנות עניים].
 2. לבר קפרא – לא תטה משפט אביונך "בריכו" [דווקא בריכו לא, אבל במתנת עניים יטה לעני].
 3. לרבי" – לעני ולגר "תעזב" [אפי' משלך כשהוא ספק].
 4. לר' לא – לגר ליתום ולא למנה "יהיה" - [אפי' משלך כשהוא ספק].

- במשנתנו הם כר' יהודה בן חגרא].
- לריש לקיש – דתבואת גוי בחזקת פטור [ולפ"ז התנאים במשנתנו הם אפי' לת"ק דר' יהודה בן חגרא].
- פירוש דברי ר"מ במשנתנו "ספק לקט לקט"
- בין לר' יוחנן ובין לריש לקיש ת"ק במשנתנו מודה דספק לקט לקט³, וכוונת ר"מ הוא, הרי אתם מודים שספק לקט לקט, וא"כ גם הירוקים יהא לעני.

- קצירה קודם שנתגייר – פטור מלקט שכחה" ופאה.
 - קצירה לאחר שנתגייר – חייב בלקט שכחה ופאה.
 - ספק אם קודם או אחר שנתגייר;
 - לת"ק – פטור.
 - לר' יהודה בן חגרא – חייב.
- טעם ת"ק לפטור בספק קצירת הגר
- לר' יוחנן – דספק לקט אינו לקט³ [ולפ"ז התנאים

פרק חמישי גדיש

מעשר על הלקט של קנס

- לריש לקיש – ב"ש וב"ה נחלקו גם בהפקר ב"ד לעניים אי הוה הפקר [ולב"ה צריכין להפריש תרו"מ מן הלקט של הקנס].
- לר' יסא"ו – בהפקר ב"ד לא נחלקו ב"ש וב"ה, ולכו"ע הפקר לעניים הוה הפקר [ולכו"ע אין מפרישין תרו"מ מהלקט שנגעו בארץ].

מקור הפקר ב"ד

- דכתיב וכל אשר לא יבוא... יחרם כל רכושו (עזרא י ח).

מקור דהפקר ב"ד פטור ממעשר

החילוק בין גדיש, והרוח שפיזרה

- הגדיש על הלקט – קנסוהו.
 - פיזר הרוח – [אונס הוא ולא קנסוהו].
- 5 פרטים בגדרי הקנס
1. אפי' שוגג.
 2. אפי' כריכות.
 3. אפי' שני מינים [כגון חיטים על שעורים שניכרים].
 4. אפי' עשוהו אחרים שלא מדעתו.
 5. אפי' קרא לעניים ולא באו.

~ דף מב ~

משנה הלכה א

אסף גדיש על לקט

- אסף גדיש במקום שלא לקטו העניים הלקט, כל השיבלין הנוגעים בארץ הרי הם לקט.

רוח פיזר עומרים על הלקט

- אם הרוח פיזר העומרים על הלקט;
- לת"ק - ב"ד שמין כמה לקט יש בשדה כזה.
- לרשב"ג - נותן כדי נפילה.

גמ'

^א דין זה מבואר במשנה לעיל בדף לז. ושם מבואר דשכחה תלוי במחלוקת ת"ק ור' יהודה.
^ב והוא ככל ספק ממון דהמוציא מחברו עליו הראיה.
^ג ולכן אע"פ שהלבנים הם בגדר ספק הרי הם של בעה"ב.
^ד ור' יוחנן שיבב מקור זה.
^{טו} כן שמע מרבתינו.

- לשיטת ר' יסא לעיל מוכח ממשנתנו דהפקר ב"ד פטור ממעשר.

- אבל אין להביא ראיה לזה מן הדין של עיבור שנת השמיטה - דכח החכמים לעבר השנה בכל השנים הוא מדין תורה [שמור את חודש האביב], והם אמרו דלכתחלה אין מעברין בשמיטה ובמוצאי שמיטה, אולם אם עיברו יש לה תוקף מן התורה.

2 שנים שלכתחלה אין מעברין מדרבנן

1. שמיטה - [משום איסור עבודת קרקע].

- וזהו דווקא בהתקופה קודם שהתיר רבי להביא ירק מחוץ לארץ^{טו}.

2. מוצאי שמיטה - [שלא ידחו איסור חדש בשנה שיש מעט ישן].

- וזהו דווקא בהתקופה שגמר בישול התבואה היה קודם הבאת העומר.

- וכן עשו בית רבן גמליאל למעשה שעברוהו מוצאי שמיטה.

שיעור כדי נפילה

- בדין לקט לרשב"ג - 4 קב לשדה שזרעו בו כור תבואה.

- בדין חזרת האריס משדה שלא עשאה כדי טרחתו לר' יהודה - כשצמח כמה שזרע.

~ דף מג ~

משנה הלכה ב

באיזו מרחק קמה מצלת קמה של שכחה

- שכח לקצור שכולת אחת אבל יכול לכופפה ולקצרה עם המחובר, אינו שכחה.

- ואם אינו יכול לכופפה ולקצרה עם המחובר, הוה שכחה.

שבלת של לקט שנתערב בגדיש

- לת"ק - נותן לעני שבלת מתוקן.

- לר' אליעזר - העני קונה הגדיש, ואח"כ בעה"ב מתקן שבלת אחת ונותן לו [דהא לפני שהעני קונה הלקט אי אפשר לעשות חליפין].

גמ'

קמה מצלת קמה^י

- המשנה לקמן (נה:): קמה מצלת הקמה התכוון להציור במשנתנו, שבלת שיכולה לכפוף ולקצור עם הקמה.

שבלת שאפי' אינו נקצר עם הקמה אינו לקט

- לא קצר השורה הסמוכה לשבלת שנשכחה, אפי' השורה רחוק ואינו נקצר ביחד, אינו לקט.

שבלת מגיע לקמה, ואין הקמה מגיע לשבלת

- אם השבלת ארוך יותר מן הקמה ומגיע לקמה, אע"פ

שאינן הקמה מגיע לשבלת, השבלת אינו שכחה.

שני שבלת אחד מגיע ואחד אינו מגיע

- שבלת שאינו מגיע לקמה, אבל מגיע לשבלת שמגיע לקמה, אינו שכחה.

הרחיק מזית, ויכול לפשוט ידו

- הרחיק מעט מן הזית אבל עדיין יכול לפשוט ידו ולקצור;

- לר' חייא הגדול^{יח} - אינו שכחה, [ומשנתנו שצריכין הצלת קמה איירי כשנתרחק יותר מכדי פשיטת יד, ואפ"ה מצלת].

- לר' יוחנן - הוה שכחה.

~ דף מד ~

מאימתי נחשב העומרים כשכחה

- דילג עומר אחד ושהה כדי ליטול עומר שאחריו, נעשה העומר שדילג שכחה.

- ואם נשאר ג' עומרים ביחד לא הוה שכחה מדין שורה עד שיפחות מג' עומרים.

ניצל ואח"כ נתבטל המציל

- אם לאחר שהקמה הציל השבלת, חזר ושכח השבלת והקמה^{יט}, השבלת נעשה שכחה.

- דין זה מוכח מדין הצלת ג' עומרים, דלאחר שנתבטל השורה חוזר להיות שכחה.

- אבל אין להוכיח הדין מן המשנה לקמן (נו). דסאה

^{טו} דמתחלה אסרו משום טומאת חוץ לארץ.

^{יז} משנה לקמן פרק ו הלכה ו.

^{יח} כן אמר לר' הושעיא כשקצרו זיתים ביחד.

^{יט} וה"ה אם קצר הקמה ושכח השבלת פעם שניה.

עקורה הסמוכה לסאה קמה אינן מצטרפין לפטור של סאתים, דאולי שם היה שכחת הקמה לפני שכחת העומר, ומעולם הקמה לא הציל העומר.

לת"ק כיצד בעה"ב מתקן שבלת שנתערב בגדיש

- מביא ג' שבלים, ואומר;
- על צד ששבלת ראשונה של לקט הרי טוב.
- ועל הצד שהשבלת שנותן לעני הוא של טבל, מעשרותיה יהיה בשבלת שניה.
- ועל הצד שהשניה של לקט ואין המעשרות חל עליו, המעשרות של הראשון יהיה בשלישית. ואז ממה נפשך מה שנותן לעני מתוקן הוא.

~ דף מה ~

מתנות כהונה מספק בכור

- לר' מאיר – חייב ליתן המתנות לכהן [ממה נפשך, אם זו בכור כולו של כהן, ואם זו של חולין מתנותיו של כהן].
- ולר' יוסי – פטור מליתן המתנות לכהן.
- ונחלקו אמוראים באיזו אופן מיירי ר' יוסי;
- לריש לקיש – אפי' לא זכה הכהן רק בבהמה שלקח לעצמו פטור מן המתנות, דעשו אינו זוכה כזוכה. [ועל הצד שהבכור הוא ביד ישראל אמרינן כאילו הכהן קנה הבכור, ומכר אותו

לישראל, ובהמה כזו פטור ממתנות].

- לר' אבא – דווקא כשהישראל זיכה שני הבהמות לכהן, ואח"כ חזר אחד לישראל, פטור מן המתנות. [דלר' אבא לא אמרינן עשו אינו זוכה כזוכה, ורק כשבאמת זכה פטור וכהטעם דלעיל].

שיטת ריש לקיש, ור' אבא, במחלוקת ת"ק ור' אליעזר במתניתן

- לחכמים – העני אינו צריך לזכות כלום [דעשו אינו זוכה כזוכה].
- לר' אליעזר – העני צריך לזכות כל הגדיש [דלא עשו אינו זוכה כזוכה].

שיטת ר' מנא במחלוקת ת"ק ור' אליעזר במתניתן

- לחכמים – העני צריך לקנות רק השבלת של לקט [ואינו יכול לזכות בכל הגדיש בתורת מתנה ע"מ להחזיר כיון שאין לו שום זכות במתנה זו].
- לר' אליעזר – העני זוכה כל הגדיש במתנה ע"מ להחזיר [אבל אינו יכול לקנות רק השבלת כיון שאין מקומו ידוע].

מי עושה הקנין בגדיש, בעה"ב או העני

- לר' אליעזר – אין העני צריך לקנות הגדיש ע"י עצמו, אלא בעה"ב יכול להקנותו [ומה שר' אליעזר טוען על חכמים שהעני צריך לעשות הקנין בעצמו^{כא}

זהו לפי שיטת חכמים דלעיל [ח].

- לחכמים (ע"פ ר' מנה^{כב}) – העני צריך לקנות השבלת ע"י הגבהת כל הגדיש.

~ דף מו ~

משנה הלכה ג

השקאת שדה שיש בה לקט

- לר' מאיר – אסור להשקותו.
- לחכמים – מותר להשקותו [שיכול לשלם לעניים].

גמ'

ברייתא בהשקאת שדה שיש בה לקט

- לת"ק – אם הפסד בעה"ב מרובה מותר להשקותו;
- ואם הפסד עניים מרובה אסור להשקותו [ואין זה סתירה לשיטת חכמים במשנתנו שמתירין השקאה בכל אופן, דשם מיירי שאין ההיזק ברי, משא"כ הברייתא בברי הזיקא איירי^{כג}].
- לר' יהודה – לעולם חייב להציל הלקט ואח"כ משקה השדה.
- ואין להקשות ממידל ששיטת ר' יהודה הוא שאינו חייב להציל העוללות, דהכא הוא משקה השדה תיכף אחר הקצירה ואין פנאי לעניים לבוא ללקט, משא"כ במידל שכבר

^כ וריש לקיש ור' אבא נחלקו אם גם ר' יוסי במס' בכורות מודה דעשו אינו זוכה כזוכה.

^{כא} דבר זה מוכח מלשון ר' אליעזר וכי היאך העני הזה מחליף דבר "שלא בא לרשותו".

^{כב} אולם לפי פירושו ריש לקיש ור' אבא אין העני צריך לזכות השבלת בכלל.

^{כג} ע"פ מלאכת שלמה על המשנה.

מתחילת הבצירה הם יכולים ללקטם^{כד}.

הנפסד חייב לשלם

- לר' מאיר – עניי העיר משלמין דמי ההיזק לבעה"ב.
- לחכמים – בעה"ב משלם דמי ההיזק לעניי העיר מעיקר הדין.

משנה הלכה ד

עושר העובר ממקום למקום

- אדם שאי אפשר לו להשיג מעותיו לזמן קצר [כגון ההולך בדרך], מותר ליטול מתנות עניים, ונחלקן התנאים בחיוב תשלומין;
- לר' אליעזר – חייב לשלם.
- לחכמים – אינו חייב לשלם [דבאותו שעה עני היה].

מחליף תבואתו במתנת עניים

- תבואה משלו – חייב במעשר.
- תבואה של מתנות עניים – פטור ממעשר.

מעשר שני לשותפו אריס

- שני אריסים שעבדו יחד בשדה, כל אחד יכול ליתן מעשר שני שלו לאריס אחר [דכל אריס נחשב כבעלים בשדה].

2 אופנים של אריס לקצירה

1. אם שכרו הוא אחוז קצוב מכל השדה כגון שלישי – אסור בלקט שכחה פאה, ומעשר שני [דנעשה כבעלים בשדה בעודה קמה].

2. תלה שכרו בסכום קצירתו^{כה};
- מותר בלקט שכחה ופאה [שזה חל בקמה דכתיב לעני ולגר "תעזב" אתם, ושכרו חל לאחר הקצירה].
- ואסור במעשר שני [שחייב זה חל לאחר קצירה כשכבר היה התבואה שלו].

~ דף מז ~

גמ'

4 שאין נחשבין כאיש אחד

- הברייתא מונה 4 אופנים שאינם נחשבים כאיש אחד;

 1. אב ובנו.
 2. איש וקרובו.
 3. שני אחין.
 4. שני שותפין.

• ולכן אינן חייבין להוסיף חומש בפדיון מעשר שני.

• וגם נותן זה לזה מעשר עני.

מעשר עני לאב

- בן עני שאין לו ליתן לאביו אלא מעשר עני – מותר לו ליתן לאביו מעשר עני.
- ואם הבן עשיר שיכול ליתן לאביו ממעותיו – הרי הוא בקללה [שמבזה אביו ע"י זה].

מתנות עניים למוכר שהתחיל לקצור שדה ומכרה^{כו}

- הגמ' מסופק אם המוכר עני רשאי לקבל מתנות עניים מן השדה;

- ואין להוכיח מאריס שקיבל שכרו לפי קצירתו שמותר לו לקבל מתנות עניים, דמעולם לא היה לאריס שום חלק בהמחור, משא"כ במוכר שהיה לו חלק במחור והמתנות עניים פוטר חלקו במחור.

משנה הלכה ה

מכר שדהו עם התבואה

- המוכר שדהו עם התבואה;
- המוכר – מותר במתנות עניים.
- הלוקח – אסור במתנות עניים.

תשלומי פועל ממתנות עניים

- אסור להתנות^{כז} עם הפועל שמקצת משכרו יהיה ע"י לקיטת בנו ממתנות עניים.

3 אופנים של גזל עניים

1. אינו פותח שדהו כשהוא מחויב^{כח}.
 2. פותח למקצת עניים ולא לכל.
 3. פותח לכל, ומסייע למקצת.
- ועל זה נאמר אל תסג גבול עולם^{כט}.

גמ'

מכר התבואה ולא השדה

- משנתנו המתיר למוכר לקבל מתנות עניים איירי כשמכר הקרקע עם התבואה.
- אולם כשמכר רק התבואה שניהם אסורים;

^{כד} ע"פ מהר"א פולדא, וכן הוא בשערי אמונה לקמן פרק ז משנה ה.

^{כה} ר' יהודה הוסיף דין זה על ת"ק.

^{כו} שאלה זו הובא בגמ' לעיל בדף כד:.

^{כז} אבל בלי תנאי מותר (עיין ביאור הגר"ח ק).

^{כח} ונחלקו התנאים במשנה לעיל (מו:): כמה פעמים ביום הוא מחויב לפתוח שדהו

^{כט} בגמ' מבואר שזה קאי גם אם התנה עם הפועל שחלק התשלומין יהיה ממתנות עניים.

קנין חצר במציאה

- שדה קונה רק כשהבעלים נמצאים בשדה.

שכחה שלא מחמת הקש

- עומר המכוסה בקש אבל השכחה לא היה משום הקש [כגון שכיסה הרבה עומרים בקש ולא שכח אלא אחד] הרי זה שכחה. [דין זה מוכח מסומא ששכח עומר אחד].

- וכן אמר ר' יונה.
- וכן אמר ר' זעירא בעומר המכוסה בעומר שפטור משכחה^ל.

משנה הלכה ז

שכחה כשיש אחריו עימור

- המעמר עומרים קטנים שלבסוף מעמר אותם לעומר גדול, אין בו שכחה בשעת עשיית עומרים קטנים, כגון;
 1. כובעות.
 2. כומסות.
 3. חררה.
 4. עומריץ.

עימור לגורן

- כשמעמר עומרים קטנים לגדולים כדי להביאם לגורן, יש בו משום שכחה.

מעמר לגדיש ונמלך

- המעמר גדיש לעשות הגורן במקום אחד, ונמלך להעבירם למקום אחר;
- בעימור הראשון – שייך שכחה [דהא בשעת עימור הראשון זהו גמר מלאכתם].

- שכח "הבעל" ולא שכח "הפועל" – אינו שכחה.
- שכח "הבעל והפועל" – הוה שכחה.

שכחה מחמת דבר אחר

- שכחה מחמת דבר אחר אינו שכחה, כגון;
 1. עמדו העניים לפני העומרים.
 2. נתכסה העומרים בקש.

~ דף מח ~

גמ'

מקור לשכחת הבעל והפועל

- שכחת הבעל – "קצירך"... ושכחת.
- שכחת הפועל – "כי תקצור"... ושכחת.

מי צריך לשכוח לשיטת ר' שמעון

- לשיטת ר' שמעון אינו שכחה עד שישכחוהו מכל אדם [ואפי' מחמרים העוברים בדרך].

שכחת בעה"ב בעיר ובשדה

- מתחילה שכח "בעה"ב" ואח"כ שכח "הפועל" – בכל אופן הוה שכחה.

- מתחילה שכח "הפועל" ואח"כ שכח "הבעה"ב";

- אם היה בעה"ב בשדה בשעה ששכח הפועל – אינו שכחה [ששדהו קונה].

- ואם היה בעה"ב בעיר בשעה ששכח הפועל – הרי זה שכחה [דאין שדהו קונה כשהוא בעיר^ל].

- המוכר אסור – דכתיב פאת "שדך".
- הקונה אסור – דכתיב ולקט "קצירך".

גזל במשלם לפועל ממתנות עניים

- בעל הבית – גזל עניים [שפורע חובו ממתנות עניים].
- הפועל;
- גזל עניים – שהוא נוטל משלהם לשכר פעולתו.
- וגזל הבעלים – שהוא משייר יותר לקט כדי שבנו ילקטם.

3 פשטים בהפסוק אל תסג "גבול עולם"

1. נחלקו ר' ירמיה ור' יוסף; לחד - "גבול" הכוונה להדינים של מתנות עניים, "עולים" הכוונה שניתנו ל"עולי" מצרים.
2. לאידך - עולים היינו עניים ש"ירדו" מנכסיהם, וזהו מלשון סגי נהור.
3. לר' יצחק - עולים הכוונה לעניים ע"ש הפסוק ועניים מרודים פירוש מטולטלים [שהם "עולים" מבית לבית לקבץ נדבות].

דרשת הפסוק ועניים מרודים תביא בית

- המכניס עני לביתו – נחשב כאילו הביא ביכורים [מגז"ש תביא בית, תביא בית ה' אלוקיך].

משנה הלכה ו

שכחת הבעל ושכחת הפועל

- שכח "הפועל" ולא שכח "הבעל" – אינו שכחה.

^ל ודין זה דכשהוא בשדה קנאה, וכשהוא בעיר לא קנאה, למידין מן הפסוק 'בשדה ושכחת' ולא בעיר. ^{לא} סוגיא זו נתבאר לקמן דף נד.

- בעימור השני – לא שייך שכחה [דאין עימור אחר עימור].
- הכלל איזו עימור יש בו שכחה
- עימור של גמר מלאכה – יש בו שכחה.
- עימור "לפני" גמר מלאכה – אינו שכחה.
- עימור "לאחר" גמר מלאכה – אינו שכחה.

גמ'

פירוש 'כובע'

- כובע עולה "על" הראש [כדכתיב "וכובע" נחשת "על ראשו"].

פירות 'כומסות'

- כומסות הוא עטרה "מכוסה" למטה מן הראש [כדכתיב הלא הוא "כמס" עמדי].

פירוש 'חררה'

- חררה הוא עומר קטן שמגלגל ממנו עוגה קטנה.

פירוש 'עומריין'

- עומריין במשנה היינו עומרים קטנים כדי לעשות מהם עומרים גדולים.

מקור דאין עימור אחר עימור

- כשם שקצירה אין אחריו קצירה, כך עימור דווקא כשאין אחריו עימור אחר [דכתיב כי תקצור "קצירך" בשדך ושכחת "עמר" בשדה].

פרק ששי בית שמאי

~ דף מט ~

משנה הלכה א

הפקר רק לעניים

- לב"ש – הפקר.
- לב"ה – אינו הפקר.
- עומר אחד שמספיק לד' עומרים
- עומר אחד שיש בו פי ד' משאר עומרים שבשדה;
- לב"ש – אינו שכחה [דנחשב כד' עומרים].
- לב"ה – שכחה [דנחשב כעומר אחד].

גמ'

שיטת "ר' יוחנן" בטעם מחלוקת הפקר לעניים

- בפאה ולקט כתיב לעני ולגר תעזב "אתם";
- לב"ש – תעזב אותם "מרבה" הפקר לעניים.
- לב"ה – תעזב אותם "ממעט" הפקר לעניים.
- שיטת "ריש לקיש" בטעם מחלוקת הפקר לעניים
- בהפקרת פירות שמיטה לכל כתיב והשביעת תשמטנה ונטשתה;
- לב"ש – ונטשתה "ממעט" דדוקא בשמיטה צריך להיות הפקר לכל.
- לב"ה – ונטשתה "מרבה" דכל הפקר צריך להיות לכל.
- ראיה לשיטת ריש לקיש
- מלשון המשנה עד שיפקיר אף לעשירים "כשמיטה" מוכח דטעם ב"ה נובע מדין שמיטה.
- 3 אופנים שבהם נחלקו ר' יוחנן ור"ל אי ב"ה מודה לב"ש
- 1. לאדם ולא לבהמה.
- 2. לישראל ולא לגוים.
- 3. לבני עיר אחת ולא לבני עיר אחרת.
- לר' יוחנן – הפקר [דדוקא הפקעת עשירים אינו הפקר, משא"כ בג' אלון].
- לריש לקיש – אינו הפקר [דלא דמי לשמיטה שהוא הפקר "לכל"].
- 3 אופנים שלב"ה וודאי אינו הפקר
- בג' אופנים ר' יוחנן וריש לקיש מודים דלב"ה אינם הפקר,

העומרים הם ב קבין, וזה ח קבין] לב"ש אינו שכחה.

~ דף נא ~

משנה הלכה ב

עומר סמוך לדבר מסוים

- שכח "עומר" סמוך לדבר מסוים כגון;
 1. גפה (גדר אבנים).
 2. גדיש של תבואה.
 3. בהמות.
 4. כלי חרישה.
- לב"ש – אינו שכחה [דנחשב דבר מסוים].
- לב"ה – שכחה [דדבר מסוים שייך רק במחובר כמו אילן].

גמ'

קושיות על ב"ש וב"ה

- לב"ש קשה – בקר וכלים [שאינם קבועים].
- לב"ה קשה – גפה וגדיש [הקבועים].
- הבהרה בשיטת ב"ה
- ב"ה מודים לב"ש ש"מחובר" העומד בצד דבר מסוים "המחובר" שאינו שכחה [ולכן המשנה לקמן (נח.) בזית העומד בצד הגת קאי אפי' לשיטת ב"ה].

באיזו דין של עומר נחלקו ב"ש וב"ה

- לר' זעירא – אינו יכול לחזור.
- ויש ב הוכחות בברייתא כשיטת ר' זעירא מן הרישא ומן הסיפא;

1. ההוכחה מן הרישא – דרק עד ג' ימים יכול לחזור משום תקנת רמאין.

2. ההוכחה מן הסיפא – דבין לזמן מרובה ובין לזמן מועט אינו יכול לחזור.

תקנת ביטול הפקר משום רמאין

- הפקיר שדהו סתמא בלי זמן – ג' ימים ראשונים אינם הפקר, ויכול לחזור בו [חז"ל תיקנו כן כיון שהרמאין היו מפקירין כן כדי ליפטר ממעשר].

- הפקיר לזמן, בין לזמן מרובה בין לזמן מועט – אפי' בג' ימים ראשונים משזכו אינו יכול לחזור בו [שלא תיקנו התקנה באופן זה].

לחזור ולזכות בהפקר שלו

- אדם יכול לזכות בהפקרו והוה כזוכה מהפקר לפטור מתרו"מ.
- דין זה מפורש בברייתא משזכה בה "בין הוא".

טעמא דב"ש שעומר המספיק לד' עומרים אינו שכחה

- עומר גדול פטור מדין שורה, ולב"ש שורה הוא בד' עומרים.

שאר העומרים בשדה של ב קבין

- כל עומר שגדול כד' משאר עומרי השדה, [כגון ששאר

- שהם גרועים מהפקר רק לעניים, ואלו הן;
- 1. לבהמה ולא לאדם.
- 2. לגוים ולא לישראל.
- 3. לעשירים ולא לעניים.

האם עשיר יכול לזכות במה שהפקיר לעניים

- נחלקו התנאים בשיטת ב"ש כשהפקיר לעניים ועשיר זכה בו אם התבואה מחויב במעשר;

- לר' מאיר – פטור ממעשר [דמיד כשהפקיר יצאה מרשות הבעלים^ל].

- לר' יוסי – חייב במעשר [שאינו יוצא מרשות הבעלים עד שהעני קונה אותו].

~ דף נ ~

הפקר לזמן מועט

- הפקיר לזמן מועט כגון ליום אחד - באותו היום הוא הפקר גמור ואם אחד קנה אותו אינו יכול לחזור בו [ולא אמרינן כיון ששייר לעצמו לא יחול ההפקר].

- דין זה מפורש בסיפא דברייתא, דכשהפקיר לזמן קצוב, אפי' רק לזמן מועט כגון ליום אחד, משזכה בו הוא או אחר "אינו יכול לחזור"^ל.

הפקיר, וחזר אחר זמן מועט^ל

- לר' שמעון דימא – יכול לחזור [דבזה מגלה דעתו שמעיקרא לא הפקיר לגמרי^ל].

^{לב} ומכל מקום הרי הוא גוזל מן העניים, (ביאור הגר"ק).

^{לג} ומה שמבואר בברייתא דכל זמן שלא זכה הוא או אחר יכול לחזור בו, זהו לפי שיטת ר' יוסי דבכל הפקר הדין כן.

^{לד} ע"פ מהר"א פולדא.

^{לה} ולשיטת ר' שמעון דימא כ"ש שיכול לחזור כשהפקיר מתחלה לזמן קצוב, ומה שמבואר בגמ' דבהפקיר בתחלה אינו יכול לחזור הוא לשיטת ר' זעירא.

1. לר' יהושע^{לו} – נחלקו בעומר הסמוך לגפה כמשנתנו;

● לב"ש – אינו שכחה.

● לב"ה – שכחה.

● אבל בהחזיק להוליכו לעיר, לכו"ע אינו שכחה כהמשנה לקמן (נב:).

2. לר' אליעזר, ור' אלעזר בן עזריה^{לו} – נחלקו בהחזיק אותו להוליכו לעיר;

● לב"ש – אינו שכחה [שכבר זכה בו].

● לב"ה – שכחה^{לח}.

● אבל "בעומר" הסמוך לגפה לכו"ע הוה שכחה.

מכירת ירושת ארוסה

● נכסים שנפלו לה קודם שנתארסה - לכו"ע מותרת למוכרה או ליתנה במתנה.

● נכסים שנפלו לה משנתארסה; לב"ש - מותרת למוכרה או ליתנה במתנה.

● לב"ה - אסורה למוכרה או ליתנה במתנה.

~ דף נב ~

מה נחשב מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל

● ר' יוסי אמר לר' פינחס דבמס' עדיות לא נשנו קולי ב"ש וחומרי ב"ה אלא אם הקולא הוא קולא לכל, והחומרא הוא חומרא לכל;

ולכן לא שנו שם המחלוקת בירושת ארוסה, שהוא חומרא להבעל.

● חומרא הוא רק כשהוא נגד רצונו של האדם – והאדם שהפקיר מדעתו אינו חומרא לו כשאומרים שההפקר חל, ולכן אין להקשות למה הזכיר המחלוקת בהפקר לעניים.

● מניעת ריוח אינו נחשב חומרא – והעניים שעדיין לא זכו המתנות עניים הרי זה מניעת ריוח, ולכן אין להקשות למה הזכיר המחלוקת בעומר סמוך לגדיש^{לט}.

ביטול מכירת ארוסה ונשואה

● מכירת ארוסה – המכר קיים [ודין זה הביין רבן גמליאל].

● מכירת נשואה – המכר בטל [ודין זה לא הביין רבן גמליאל].

משנה הלכה ג

החזיק בו להוליכו לעיר

● שכח עומר לאחר שכבר הגביה אותו כדי להוליכו לעיר, אינו שכחה^מ.

עומר ראשונה שבשורה

● העומרים שבשורה ששכח לפני שהתחיל לעמר, אינן שכחה [ואפי' אם התחיל באמצע השורה].

עומר באמצע השורה

● התחיל לעמר, ושכח עומר באמצע השורה, הרי זה שכחה.

שכחה בסוף השורה

● שכח עומר האחרון שבשורה, אינו שכחה, ויש ב אופנים בזה; 1. שורה אחת – באופן זה, הטעם הוא שאינו כבל תשוב. 2. הרבה שורות זה בצד זה – באופן זה, הטעם הוא משום שעומר שלצידו מוכיח.

~ דף נג ~

גמ'

מקור הפטור בתחלה וסוף השורה

● בפסוק מבואר פטור רק לשני אופנים;

● שכח "לקצור בתחלת" השורה – כי תקצור... ושכחת.

● שכח "לעמר בסוף" השורה – ושכחת... לא תשוב לקחתו.

● שכח "לקצור בסוף" השורה, וכן שכח "לעמר בתחלת" השורה למידין מן הפסוק בהיקש.

שכחה שניצל ואח"כ נתבטל המציל

● אם לאחר שסוף השורה ניצל ע"י דין 'שכנגדו מוכיח' נתבטל השורה ממזרח למערב, אז סוף השורה נעשה שכחה [זה מוכח מדין הצלת ג עמרים דלאחר שנפחת פחות מג' חוזר להיות שכחה]^{מא}.

2 ספקות בצירוף חצי עומר גדול עם שני עומרים לשורה

^{לו} ואף נשבע בתורה כשיטתו.

^{לו} ור' אלעזר בן עזריה אף נשבע כזה השיטה.

^{לה} אפי' כשהניח בצד הגפה.

^{לט} והפסד הבעל נחשב להפסד ולא למניעת ריוח, כיון שמשנתארסה כבר זכו בה והרי הן כשותפין.

^מ עיין לעיל (נא:): דלר' אליעזר ור' אלעזר בן עזריה דין זה תלוי במחלוקת ב"ש וב"ה.

^{מא} יסוד זו כבר נתבאר לעיל בדף מד.

● עומר גדול שיש בו כדי שני עומרים, בצד שני עומרים קטנים;

1. עומר חצי החיצון של הגדול, חצי הפנימי מצטרף עם שני העומרים לשורה.

● ואם עומר חצי החיצון, הגמ' נשאר בספק אי מצטרף לשורה.
2. עומר חצי העליון, חצי התחתון מצטרף עם שני העומרים לשורה.

● ואם עומר חצי התחתון והעמיד העליון על יתדות, הגמ' נשאר בספק אי מצטרף לשורה.

~ דף נד ~

שני הרוגים זה על גבי זה

● לרב^{מב} – עורפין עליהם [ולא נחשב כצף וטמון, כיון שהוא מין במינו^{מג}].

● לה הוא זקן – אין עורפין עליהם [משום צף וטמון].

● לרבי – אין מצרפין [דכתיב כי "ימצא חלל" ולא כי ימצאו חללים].

צירוף שורה בשני צידי אמת המים

● ג עומרים בשורה, ואמת המים מפסיק ביניהם;

● אם צריך להגביה המחרישה לעבור האמת המים אינן מצטרפין לשורה, ואם לאו מצטרפין.

חלוקת השורה לשנים

● אין מצרפין ג עומרים לשורה כשנתחלק קצירת השורה לשני ימים.

● הגמ' נשאר בספק כשנתחלק הקצירה לזמן מועט כגון;

1. הפסיק לאכול.

2. ישן מעט.

3. קרא לו חברו.

4. הפסיק להביא נר.

עומר המכוסה בעומר

● עומר המכוסה בעומר שפטור משכחה;

● אם שכח שניהם התחתונה שכחה בין לת"ק ובין לר' שמעון^{מד}.

● ואם שכח רק התחתון משום הכיסוי;

● לת"ק – שכחה [דשכחה מחמת דבר אחר "אינו פוטר" משכחה].

● לר' שמעון – אינו שכחה [דשכחה מחמת דבר אחר "פוטר" משכחה].

עומרים בערבוביא

● עומרים המונחים בערבוביא ולא בשורות אינו שייך שכחה עד שיטול כל העומרים המסבבין אותו.

משנה הלכה ד

עד היכן הוא שיעור שכחה

1. 3 עומרים.

2. 3 צבורי זיתים.

3. 3 צבורי חרובין.

4. 3 הוצני פשתן.

● לב"ש – שכחה.

● לב"ה – אינו שכחה.

● פחות מזה לכו"ע שכחה.

● יותר מזה לכו"ע אינו שכחה.

עד היכן הוא פרט ולקט

● 3 גרגרי ענבים.

● 3 שבולים.

● לב"ש – לעני, משום לקט ופרט.

● לב"ה – לבעה"ב.

גמ'

ג עומרים כמין גם

● הגמ' נשאר בספק אם שכח ג עומרים לב"ה או ד לב"ש בצורה של גם כזה L האם נחשב שורה ואינו שכחה.

שכח יחידות של זיתים

● שכחת "ציבורי" זיתים יש בהם משום שכחה, [שלקיחת ציבורי זיתים הוא לגדיש שהוא גמר מלאכתן].

● יחידות של זיתים אין בהם משום שכחה [שלקיחתן לציבורים אינן גמר מלאכתן].

הרחיק מזית, ויכול לפשוט ידו^{מה}

● לר' חייא הגדול^{מי} – אינו שכחה.

● לר' יוחנן – הוה שכחה.

שיעור הפרט תלוי באופן הבצירה

^{מב} כן אמר רב לה הוא סבא כשנחת מארץ ישראל לבבל ואמר שהוא בבבל כבן עזאי בארץ ישראל.
^{מג} ע"פ מהר"א פולדא.

^{מד} דין זה נאמר ע"י ר' יונה ור' זעירא.

^{מה} מחלוקת זו הובא ג"כ לעיל מג. ולקמן סז.

^{מו} כן אמר לר' הושעיא כשקצרו זיתים ביחד.

- כשבוצר גרגרים של ענבים, השיעור של ב או ג הם בגרגרים [ומזה מיירי מתניתן].
- כשבוצר אשכולות, השיעור ב או ג הם באשכולות [ומזה מיירי ר' חייא הגדול].
- וכשבוצר חציין של אשכולות, השיעור ב או ג הם באשכולות [ומזה מיירי ר' חייא הגדול].

שיעור ג או ד בקצירה אחת

- שיעור של ב או ג נאמר בכל קצירה וקצירה.

~ דף נה ~

2 טעמים במחלוקת ב"ש וב"ה

1. לר' אבין;
- ב"ש – "לגר, ליתום, ולא למנה" הרי שלשה, מכאן ואילך אינו שכחה.
- ב"ה – "לעני, ולגר" הרי שתיים.
2. לר' מנא;
- ב"ש – לגר ליתום ולא למנה "יהיה" לעניים.
- ב"ה - לגר ליתום ולא למנה "יהיה" לבעה"ב.

משנה הלכה ה

עומר של סאתיים

- שכח עומר של סאתיים, אינה שכחה.
- צירוף עומרים לסאתיים
- נחלקו התנאים בשני עומרים שכל אחד הוא סאה;
- לרבן גמליאל – מצרפין ואינן שכחה [ק"ו מעומר אחד של

- סאתיים, דהא ריבוי עומרים הוא סיבה שלא יהא שכחה].
- לחכמים – אין מצרפין והרי הן שכחה [דלא נחשב כגדיש].

קמה של סאתיים

- קמה של סאתיים אינה שכחה [דשכחת קמה איתקיש לשכחת עומר].

ראויה לעשות סאתיים

- אם ישאר הקמה תגדל ויהיה סאתיים, אז אפי' אם עתה יש פחות הרבה מסאתיים, נחשב כסאתיים ואינו שכחה.

גמ'

2 טעמים לפטור עומר סאתיים

1. לר' אלעזר – "לא תשוב לקחתו" ועומר גדול כזה אי אפשר לקחת כאחת.
2. להב"ה – "ושכחת עמר" ולא גדיש^{מז}.

2 נפק"מ בין שני הטעמים

1. שכח עומר קטן בצד עומר של סאתיים;
- לטעמא דר' אלעזר – הוה שכחה [אפי' לשיטת ב"ש (לעיל נא.) דעומר סמוך לגדיש אינו שכחה].
- לטעמא דברייתא – תלוי במחלוקת ב"ש וב"ה בדין עומר הסמוך לגדיש;
- לב"ש – אינו שכחה.
- לב"ה – שכחה.
2. שכח שני עומרים קטנים בצד עומר של סאתיים;

- לטעמא דר' אלעזר – תלוי במחלוקת ב"ש וב"ה אם שורה של ג הוה שכחה;
- לב"ש – הוה שכחה.
- לב"ה – אינו שכחה.
- לטעמא דברייתא – הוה שכחה, דב' עומרים לכו"ע הוה שכחה^{מח}.

רק "שבליים" הראויים להיות סאתיים

- הדין במשנה שרואין כאילו הוא סאתיים נאמר רק כשכבר הגיע התבואה לכלל שבליים, ולא כשהוא בכלל קש.

משנה הלכה ו

הצלת קמה ועומר שאינו של שכחה

- קמה שאינו של שכחה - מציל קמה ועומר של שכחה.
- עומר שאינו של שכחה – אינו מציל לא קמה ולא עומר של שכחה.

שיעור קמה המצלת

- אפי' קלח אחד של קמה מצלת. צירוף סאה קמה עם סאה קצורה^{מט}
- סאה עומר, וסאה קמה של שכחה.
- וכן פירות תלושין ושכחה באילן;
- לת"ק – אינן מצטרפין ושניהם שכחה.
- לר' יוסי – כשרשות העני [כגון לקט ופרט] מפסיק בין הסאתים אינן מצטרפין ושניהם שכחה.

^{מז} ובדברי חכמים במשנה אם אמרו באחד "שהוא כגדיש", מבואר כטעם זה.

^{מח} פירוש מטעם שורה לכו"ע שכחה, אולם לטעם הברייתא ב"ש סובר במקרה כזה שאינו שכחה מטעם אחר, שגדיש מצלת אותו.

^{מט} בגמ' מבואר דחלק זה מן המשנה הוא בשיטת רבן גמליאל במשנה לעיל נה. דשני עומרים ובהם סאתים מצטרפין.

וכשאין מפסיקין, מצטרפין ושניהם אינן שכחה.

~ דף נו ~

גמ'

מקור שקמה מצלת עומר של שכחה
• ושכחת עומר "בשדה" - ועומר סמוך לקמה נקרא עומר בקמה.

קמת חברו, קמת גוי, מין אחר

• נחלקו התנאים אם קמת חברו, או קמת גוי, או קמה ממין אחר מציל;
• לרבי - מציל.

• לחכמים - אינו מציל.

סיכום 3 שיטות התנאים בהצלת קמה ועומר

1. להתנא במשנתנו - דינים אלו למידין מן הקרא ואין בו משום סברה, ולכן;

• קמה - מציל קמה¹ ועומר [דלא קרינן ביה ושכחת עומר "בשדה"].

• עומר - אינו מציל לא קמה ולא עומר [דאכן נקרא "בשדה"].
2. לרשב"ג - הולכין אחר המציל;

• קמה - מציל עומר [דזה למידין מן הפסוק כדלעיל] אבל לא קמה [דלא אמרינן מסברה להתיר יותר מן המפורש בקרא בקמה שכוחו רע].

• עומר - מציל עומר וקמה [ומה קמה שכוחו רע² להציל מציל, עומר שכוחו יפה³ להציל כ"ש שמציל].

3. לרבי - הולכין אחר הניצול ולעולם אין קמה ניצלת;

• קמה - מציל עומר [דזה למידין מן הפסוק כדלעיל] ולא קמה.

• עומר - מציל עומר ולא קמה, [שכוחו של עני יפה בו].

משנתנו כרבן גמליאל

• משנתנו שדווקא סאה "קמה" עם סאה "קצורה" אינן מצרפין לסאתים סותם כשיטת רבן גמליאל (לעיל נה). דשני עומרים של סאה מצטרפין לסאתים.

שכח הקמה שהציל השבלת

• אין לדייק מלשון המשנה "כל שאינו שכחה" דאפי' לאחר שהציל אם שוב שכח את הקמה גם מה שהקמה הציל דינו כשכחה;

• דיש לפרש כוונת המשנה שמתחלה היה שכחה.

• וגם אין להוכיח דין זה מן המשנה דסאה עקורה והסאה של קמה הם שכחה, ואם שכח העקורה קדם לשכחת הקמה למה העומר שכחה;

• דאפשר ששכחת הקמה היה לפני שכחת העומר, ומעולם הקמה לא הציל העומר.

~ דף נו ~

מהו רשות עני של ר' יוסי

• כרם או תבואה מחוברין [שראויין להיות ממון של עניים ע"י לקט ופרט] דינם כלקט ופרט, ואם הם מפסיקין בין הסאתיים אין מצטרפין.

• הגמ' הוכיח דין זה מהדוגמא שר' יוסי נותן בברייתא לדין זה דהיינו תבואה וכרם.

משנה הלכה ז

קצירה שאינו למאכל אדם

• קצירה שאינו למאכל אדם פטור משכחה כגון;
1. שחת למאכל בהמה.
2. לקשור בהם האלומות.
3. לקשור בהם השום.

אגודות קטנות שחוזר ומאגדן לעומר

• אגודות קטנות של שום ובצלים שחוזר ומאגדן לעומר גדול, אין בו משום שכחה [דעומר שיש אחריו עומר אין בו משום שכחה (לעיל מט.)].

3 מינים הגדלים בקרקע

• דברים הטמונים בתוך הקרקע, כגון;
1. לוף.
2. שום.
3. בצל.

• לר' יהודה - אין בהם משום שכחה [דכתיב כי תקצר "בשדך" פרט לטמון].

• לחכמים - יש בהם משום שכחה [דכתיב כי תקצר "קצירך" "בשדך" והוה מיעוט אחר מיעוט שבא לרבות טמון].

גמ'

זרעה למאכל אדם וקצרה למאכל בהמה

¹ כיון שכל המקור לשכחת קמה הוא משכחת עומר, למידין דין הצלת קמה בקמה, מעומר (קריית ספר מתנות עניים ה, כא).
² שיש בו לקט שכחה ופאה ויותר שייך לעני.
³ שאין בו אלא שכחה.

גילוי דעת שלא יחול שכחה

- אי אפשר להתנות קודם הקצירה והעימור שיחזור ויטול מה ששוכח.

גמ'

חלוקת רישא של המשנה לשני אופנים

1. "אדם רואה", הקוצר או מעמר דוקא בלילה.
2. "סומא" בין ביום ובין בלילה. שכה הגסין בשעת קצירת הדקין

- אם כשחזר בפעם שניה לקצור הדקין שכה גסין, אינם שכחה [משום שאין דעתו נתונה לקצירת גסין והוה שכחה מחמת דבר אחר²¹].

טעם שאין הגילוי דעת מועיל

- שהוא מתנה על מה שכתוב בתורה.

- טמון "בשכחה" - חייב [דכתיב כי תקצר "קצירך" "בשדך" והוה מיעוט אחר מיעוט שבא לרבות טמון].

- טמון "בהיזק" – פטור [דכתיב או הקמה או "השדה" פרט לטמון].

משנה הלכה ח

שכחה במוגבלי ראייה

- שכח מחמת חסרון ראייה כגון;
 1. קצר או עימר בלילה.
 2. סומא.
- אינו שכחה.

קצר גסין ושייר דקין

- קצר רק הגסין ושייר הדקין, אז אפי' אם שכח גסין אינו שכחה [כיון שממילא חוזר על שדהו לצורך הדקין אינו מדקדק כ"כ].

- דין המשנה דקצירה למאכל בהמה פטור משכחה שייך אפי' אם זרעה למאכל אדם.

תשלומי כלים הטמונים בגדיש

- המדליק גדיש והיה כלים טמונים בתוכו;
- לר' יהודה – חייב לשלם אף על הכלים [דכתיב ונאכל גדיש "או הקמה" מרבה טמון].
- לחכמים – משלם רק התבואה של הגדיש [דכתיב או הקמה "או השדה" פרט לטמון].

ישוב סוגיות טמון בשכחה ובהיזק

- לר' יהודה;
- טמון "בשכחה" - פטור [דכתיב כי תקצור קצירך "בשדך" פרט לטמון].
- טמון "בהיזק" – חייב [דמיתור ונאכל "גדיש" מרבינן טמון].
- לחכמים;

פרק שביעי כל זית

- לר' יוסי – אין שכחה באילני זיתים.

גמ'

טעם פטור שכחה באילן מיוחד

- אילן מיוחד שהאדם יזכיר לעצמו לאחר זמן ששכחה,

2. במעשיו [שעושה הרבה].
3. במקומו [בצד הגת, או בצד הפרצה].

- אינו שכחה.

כמה אילנות הוה שכחה

- ב אילנות הוה שכחה.
- ג אילנות אינו שכחה.

שכחה בזיתים

~ דף נח ~

משנה הלכה א

שכחה באילן מיוחד

- שכח לקצור אילן המיוחד באחד מג' דברים אלו;
 1. בשם [כגון נטופה²², שפכוני, או בישני].

²² ע"פ באור הגר"ח ק.

²³ ואפי' אינו נוטף רק זמן אחת בשנה.

~ דף נט ~

מי הוא התנא המחלק בין התחיל ללא התחיל בזיתים

- מי הוא התנא במשנה לקמן בהלכה ב המחלק בשכחת זיתים מיוחדים בין התחיל ללא התחיל, תלוי במחלוקת ר' שמעון בר יקים ור' יוסי;
- להאמורא ר' יוסי – כר' עקיבה [דלר' יוסי לעולם זיתים אינם בתורת שכחה].
- לר' שמעון בר יקים – אפי' להתנא ר' יוסי.

משנה הלכה ב

זית של ב מלבנים בין ג שורות

- ג שורות של ג אילני זית, והאילן האמצעי ענפיה נוטין לשני צידיו ונראה כב' אילנות, האילן הזה נחשב כדבר מסוים ואין בו משום שכחה^נ.

אילן שיש בו סאתים

- אילן שיש בו סאתים אין בו משום שכחה.

אילנות מיוחדים שהתחיל לקוצרן

- אילנות מיוחדים שהתחיל לקוצרן יש בו שכחה.

מאימתי נקרא הזיתים שבאילן שכחה

- לת"ק – כל זמן שלא ליקט כל הזיתים מתחת האילן, הזיתים שנשארו באילן אינם שכחה.

- אפי' האילן עושה רק מעט יותר משאר אילנות נקרא עושה הרבה.

2 שיטות בפירוש בישני

1. יבשה.
2. שמבייש אילנות אחרים.

ב"ה מודה בשכחת מחובר

- ב"ה חולק על ב"ש (לעיל פרק ו הלכה ב) רק בשכחת תלוש, אבל כאן בשכחת מחובר מודים לב"ש דבמקום מיוחד פטור משכחה.

שכחה באילני זית

- לר' עקיבה – יש שכחה בזיתים וענבים [דבשניהם כתיב אחריו ולמידין משכחה דכתיב לא תשוב לקחתו^נ].

- בשיטת התנא ר' יוסי יש שני דעות;

- לר' שמעון בר יקים - שיטת ר' יוסי במתניתן דאין שכחה באילני זית, היה רק בתקופה אחר חורבן אדריינוס הרשע שלא היו זיתים מצויין [ולפ"ז ר' יוסי במשנתנו מיירי רק מאותה תקופה].

- להאמורא ר' יוסי - שיטת התנא ר' יוסי הוא דלעולם אין שכחה בזיתים^נ [ולפ"ז ר' יוסי במשנתנו מיירי בכל תקופה].

- והגמ' נשאר בקושיא על האמורא ר' יוסי דלפי דבריו אין מקור להתנא ר' יוסי לשכחה בגפנים, ולא מצינו שהתנא ר' יוסי חולק על שכחה בגפנים.

- אינו שכחה [דכתיב ושכחת עומר בשדה].

אילן המיוחד לבעליה

- כל אילן המיוחד לבעליה פטור משכחה.

אילן בצד דקל

- אילן בצד דקל נחשב כאילן מסוים.

שני אילני נטופים

- שני אילנות שהם קרובים להיות נטופין, שניהם מיוחדים^נ [דכל אחד מיחד את חברו].

כל שדהו נטופה

- שדה שכל האילנות נטופין פטור משכחה [כן מוכח משיטת ר' שמעון בר יקים בשיטת ר' יוסי דכל הזיתים היו מיוחדין בזמן שלא היו מצויין].

פירוש נטופה

- נטופה - שהשמן נוטף מן הזיתים.

פירוש שפכוני

- שפכוני – כשסוחטים אותו יוצא הרבה שמן.

פירוש עושה הרבה

- עושה הרבה – פירות [ברוב השנים].

כמה צריכין לעושה הרבה

^{נה} ע"פ הגר"ח"ק.

^{ני} ע"פ הגר"ח"ק.

^{ני} והוא הדין בשאר אילנות (ביאור הגר"ח"ק).

^{נב} פירשנו חלק זה מן המשנה וכן הגמ' על זה ע"פ הר"ש סיריליאור.

- לר"מ – כל זמן שלא חבט באילן [כדי שהזיתים המתחבאים יפול] אינו שכחה.

גמ'

ב' מלבנים ולא ג'

- גירסא הנכונה במתניתן הוא שהזית הוא של ב מלבנים ולא של ג.

טעם שאין שכחה בזית של ב מלבנים בין ג שורות

- אע"פ שלא שכח ג אילנות, וגם אילן זה אין בו אחד מן המיוחדים שבמשנה הקודמת, הוה שכחה. ושני טעמים נאמרו בגמ' על זה.

1. לר' אלעזר – כיון שאילן זה עומד באמצע ג שורות שכולן הם אילנות של ב מלבנים, נחשב מסוים לבעה"ב, ולפ"ז גרסינן במשנה זית "שנמצא עומד" בין ג שורות.

2. לר' יוחנן – דוקא אם זית האמצעי ששכח הוא של ב מלבנים^ט וכל הזיתים מן הג' שורות אינם של ב מלבנות [ולכן נחשב מסוים לבעה"ב], ולשיטתו גרסינן במשנה זית "שנמצא" בין ג שורות.

אילן שיהיה ב מלבנים לבסוף

- מה שצריכין ב מלבנות לכל מר כדאית ליה, סגי אפי' באילן שנראה שלבסוף יהיה של ב מלבנים.

~ דף ס ~

התחיל ונשאר יותר מסאתים

- כל זמן שיש באילן יותר מסאתים, אע"פ שהתחיל לקצור אינו שכחה [כמבואר בגמ' לעיל נה. דנחשב כגדיש].

שיטת ר' מאיר קולא או חומרא

- הגמ' מסופק בשיטת ר"מ אם הלך המחבא כשעדיין יש זיתים תחתיו, אם יחמיר על חכמים או לא.

שיטת בית שמאי בזמן שכחת זיתים

- לב"ש – כל זמן שלבש בברכר על רגליו אינו שכחה^פ.
- ונקרא ברכר שהוא כמו בן של הכרעיים.

טעם קריאת שם המקל "המחבא"

- שמשיר הזיתים המתחבאין באילן.

~ דף סא ~

משנה הלכה ג

מהו פרט

- רק ענבים הנופלים בשעת בצירה הרי הם פרט.

נפילה מחמת בצירה

- רק ענבים הנופלים מחמת בצירה הרי הם פרט.

- נפל שלא מחמת בצירה, [כגון שנסתבך בעלים] אינו פרט.

כלכלה תחת הגפן

- הפסוק 'אל תסיג גבול עולים' נאמר על המשים כלכלה תחת הגפן כדי שיפול אל תוכו ענבים הנופלים ולא יהיה פרט.

מהו עוללות

- אשכול שאין לה לא כתף ולא נטף הרי זה עוללות.

ספק עוללות

- ספק אם יש לו כתף או נטף, לעניים [דספק מתנות עניים לעניים].

עוללות שבארכובה

- אשכול של עוללות שסמוכה לאשכול רגיל, והדרך הוא לקוצרו ביחד עם האשכול רגיל, הרי זה של בעה"ב.

אשכול שיש בו רק ענב אחד

- לר' יהודה – אינו עוללות.

- לחכמים – עוללות.

גמ'

לקט ופרט באויר

- ממה שמשנתנו קורא למי ששם כלכלה תחת גפנו "גוזל עניים" אין להוכיח דלקט ופרט חל כשעדיין הוא באויר [ועדיין יכול להקדישו], דיכולים לפרש כוונת המשנה דבמה שהוא מונעם מן העניים נחשב כגזל.

פירוש כתף ונטף

- כתף – פסיגין שוכבין זה על זה.

- נטף – ענבים שנמצאים למטה בשדרה [מרובין] ונראין כנוטפות.

עוללות צריך להיות מפוזר

- רב יהודה מוסיף תנאי בעוללות;

^ט וזה בא מארץ נוד.
^פ ע"פ מהר"א פולדא.

● כשמניחין האשכול ביד, יהיו כל הענבים נוגעין ביד [ובאשכול גדול יהיה נוגע הטבלא].

עוללות בציפורי

● פעם אחת היה עוללות בציפורי במשקל שבע ליטרות.

לוי שקיבל מעשר ראשון של עוללות

● לוי שקיבל מעשר ראשון של עוללות, יכול לתלות שעוללות זה של בעה"ב הוא מכח הדין של עוללות שבארכובה^א.

מקור לשיטת ר' יהודה בגרגיר אחד

● דכתיב ונשאר בו עללות כנקף זית שנים שלשה גרגרים, הא פחות מכאן לא נקרא עוללות אלא אשכול.

אפרסקין בכרם דורון נתקטנו

● בפעם ראשונה שר' אבהו, ר' יוסי בן חנינא, וריש לקיש עברו בכרם דורון, הם וחמוריהם אכלו מאפרסק אחד שהיה גדול כסאה ואף השאירו, וכשעברו לאחר זמן וראו שהפירות נתקטנו, וב' וג' אפרסקין מאותו אילן נכנסין ביד אחת, אמרו "ארץ פרי למלחה מרעת יושבי בה".

~ דף סב ~

מעלת ארץ ישראל כשר' חנינא עלה לארץ ישראל

● כשר' חנינא עלה לארץ ישראל לא היה יכול להקיף גזעו של אילן חרוב אפי' עם שלש חגורות.

● וכשקצץ חרוב אחת, נתמלאה ידו בדבש.

שינוי העולם בימי ר' יוחנן

● בימי ר' יוחנן נשתנה העולם, והפירות הגרועים שאכלו בילדותו היה יותר טוב מהפירות החשובים שאכלו בזקנותו.

סאה ארבלית לפני ואחרי ר' חייא בר אבא

● לפני ר' חייא בר אבא היה סאה ארבלית מוציא 5 סאין;

1. סאה קמח.
2. סאה קיבר.
3. סאה סובין.
4. סאה מורסן.
5. סאה גנינין.

● ובימיו אפי' סאה בסאה לא הוציא.

שפע הקינמון

● היו מגדלין קינמון להאכיל את העיזים.

גודל כבשי התמידין

● הכבשים שהקריבו לתמידין היו גבוהים כ"כ עד שכשהרכיבם על גמלים היו רגליהם נוגעות בארץ.

רוב חלב ודבש

● אחד שקשר עז לאילן תאנים, ונטפו דבש מהתאנים וחלב מהעז [לקיים מה שנאמר זבת חלב ודבש].

אשכול של ר' פריירי

● כשרבי ראה האשכול של ר' פריירי שמחמת גודלו היה נראה

כשור אמר "עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו" והאשכול נעלם.

מהירות גידל הירקות בימי רבי

● כשרבי ראה שבזמן מועט של כמה ימים גדלו הצנונות גדול מאד עד שנשאו אותם על גמלים, התיר ליקח ירקות מיד במוצאי שמיטה [ואין לחוש משום ספיתח].

דרשת הפסוק עָבְשׁוּ פְּרָדוֹת תַּחַת מְגַרְפְּתֵיהֶם

● במקום דבש בהפירות יש רקבון.

ריבוי נטיפת הדבש מהתאנים

● מעשה באחד שהיו נוטפין כ"כ דבש מהתאנים עד שנעשה כמין גדר.

גודל הלפת

● מעשה באחד שלא היה יכול למכור לפת שלם מחמת גודלו, והיה חותכם ומוכרם.

שועל דר בלפת

● פעם אחת עשה שועל דירתו בראש של לפת.

2 מעשיות בגודל חרדל

1. בהעיר שיחין סיככו בכד אחד של חרדל סוכת היוצריין.
2. לר' שמעון בן חלפתא היה חרדל גדול כאילן של תאנים.

צמיחה שלש מאות אחוז ממה שזרע

● מעשה באחד שזרע סאה, וכשצמח 300 סאה אמר שלולי הטל רע שירד היה יוצא 600 סאה.

^א וכן הדין כשהגיע ליד הכהן בתורת תרומה, אינו צריך לחוש שזה ממון של עני הוא.

2 מעשיות של ריבוי דבש מגרוגרות

1. כשר' יהודה מסיכנין שלח בנו להביא גרוגרות, מצא החבית מלאה דבש.
2. וכן כשר' יוסי מציפורין שלח בנו להביא גרוגרות, מצא דבש צף על הרצפה.

דבש צרעה משובח מדבורים ע"פ נס

- ר' חנניה מכר בטעות דבש צרעה [הגרוע] במקום דבש דבורים [המשובח], וכשחזרו לאחר זמן אמר להם מה שאירע, והם אמרו שדווקא זה הם רוצים עוד הפעם לקנות, וכיון שזה היה נס לא רצה להנות מן המעות ובנה בית המדרש מזה.

מתיקת הכרוב

- הכרוב המבושל שר' אלעזר בר' שמעון אכל היה מתוק מניה וביה ולא מהוספת דבש.

משנה הלכה ד

עקירת עוללות להשבחת הכרם

- העוקר מקצת מהגפנים להשבחת הכרם;
- לר' יהודה – מותר לעקור גם מן העוללות.
- לר' מאיר – אסור לעקור מן העוללות.

גמ'

טעם מחלוקת ר' מאיר ור' יהודה

- לר' יהודה – בעה"ב נחשב כשותף [שמותר לבצור לצורך שבח השדה].

- לר' מאיר – בעה"ב נחשב כמוכר [שאסור לבצור לצורך שבח השדה].
- ר' אימי מדחה טעם זה, דעל צד שהם שותפין, כשהחיות יאכלו מהעוללות יהיה הדין ששניהם יפסידו כבשותפין.

~ דף סג ~

ישוב הסתירה בשיטת ר' יהודה מהשקאת השדה

- רק כאן בקצירת ענבים מתיר ר' יהודה [מדין שותף] לקצור העוללות, שע"ז משביח הכרם וגם העוללות לשנה הבאה.
- משא"כ בהשקאת השדה, שאע"פ שגם זה משביח השדה לשנה הבאה, אבל אין הכרח שיזרע בשדה זה תבואה, כי ביד בעה"ב לזרוע ירקות הפטורים ממתנות עניים, ולכן אין העניים מסכימים לזה.

משנה הלכה ה

חומש וביעור בכרם ונטע רבעי

- לב"ש – פטור מחומש וביעור.
 - לב"ה – חייב בחומש וביעור.
- מתנות עניים בכרם ונטע רבעי
- לב"ש – חייב במתנות עניים, והעניים נוהגין בהם דיני רבעי.
 - לב"ה – פטור ממתנות עניים.

גמ'

3 תנאים בשיטת ב"ש

1. לרבי – ב"ש איירי דווקא בשמיטה [דלגמרי למידין רבעי ממע"ש ודיניהם שווים]³⁰.

2. לרשב"ג – ב"ש מיירי בכל השנים [דאין מקור לחומש וביעור כיון שאין למידין רבעי ממע"ש כלל].
3. לקמן בדף סד. מביא הגמ' שיטת ר' ישמעאל בטעם המחלוקת ב"ש וב"ה בדין חומש.

מקורות לחיוב אכילה בירושלים ואיסור אונן ברבעי לרבי ורשב"ג³¹

- מקור אכילה בירושלים - למידין מביכורים [דכתיב קדש הלולים שנאכל בירושלים כביכורים].
- אבל אין ללמוד מביכורים חיוב ביעור לרבעי, דב"ש סוברים כר' שמעון דאין חיוב ביעור בביכורים.
- מקור איסור לאונן – למידין מקדש הלולים שצריך לאוכלן בשמחה ולא באנינות.
- הגמ' נשאר בקושיא דלפי רבי ורשב"ג יהא מותר לפדות רבעי במחובר לקרקע [דרק במע"ש מצינו שאין לפדות במחובר].

~ דף סד ~

מקור לפדיון רבעי לפי רבי ורשב"ג

- אות ה' של הלולים מתחלף באות ח' וכאילו כתיב קדש חילולים.

מחלוקת ב"ש וב"ה בחומש לר' ישמעאל

- לב"ש – ואם גאל יגאל איש "ממעשרו" ממעט רבעי מחומש.

³⁰ לקמן בדף סד: מבאר הגמ' למה חייב בשלישית ושישית שגם בהם אין מעשר שני נוהג.
³¹ לרבי צריכין הלימודים רק על שנת השמיטה, דבשנה רגיל למידין רבעי ממע"ש, לרשב"ג צריכין לכל השנים.

- לב"ה – גאל "יגאל" מרבה חומש ברבעי.

נטע רבעי של גוי בסוריא

- לר' יהודה (ע"פ ר' אלעזר) – אין לגוי דין נטע רבעי בסוריא.
- לחכמים – יש לו דין נטע רבעי.
- 2 טעמים בדר' יהודה דנכרי פטור מרבעי בסוריא
- 1. לר' ביבי^ס – הטעם הוא כרבי, משום דלמידין רבעי ממעשר שני.
- ואי אפשר להקשות על ר' ביבי דלפ"ז לא היה תרומת תודה נוהג במדבר;
- דשם כל דיני תרומת תודה מבואר בתורה והגז"ש בא רק על השיעור, משא"כ בגז"ש בין רבעי למעשר שני.
- 2. לר' זעירא – אי אפשר לומר כן, דא"כ יהא פטור רק מחומש וביעור ולא מחיוב אכילה בירושלים ואיסור אונן.

רבעי בשנת שלישיית ושישית לרבי

- כיון שמעשר עני נוהג בשנת שלישיית ושישית במקום מעשר שני, רבעי נוהג בשלישיית ושישית.

~ דף סה ~

נטע רבעי בי"ד שנים שכבשו וחלקו

- לר' יוסי בר' יהודה ור' אלעזר בר' שמעון – לא היה רבעי נוהג בשנים האלו.
- בשיטת ר' יהודה אביו של ר' יוסי הפוטר נכרי מרבעי בסוריא נחלקו אמוראים;
- לרב חסדא – ר' יהודה מודה לבנו [דלא היה נוהג בי"ד שנים ראשונים], ור' יוסי מודה לאביו [דנכרי פטור מרבעי בסוריא], דשניהם באים מן הטעם שלמידין רבעי ממעשר שני.
- להאמורא ר' יוסי – כיון שסוריא חמור בהרבה דינים מן י"ד שנים האלו באר"י, הלכך ר' יהודה הפוטר אפי' מסוריא וודאי פוטר בי"ד שנים כבנו, אבל ממה שבנו ר' יוסי פוטר בי"ד שנים אלו, אין הכרח שהוא גם פוטר בסוריא.

בעלות בפירות רבעי

- לר' יוסי הגלילי – פירות של רבעי הם ממון בעלים^ס [דכתיב "ו"בשנה החמישית].
- ור' יוחנן מבאר דר' יהודה מודה לדין זה דהוא לומד רבעי

ממעשר שני, וכשם שמע"ש ממון בעלים הוא, כן ברבעי.

חיוב מעשרות מרבעי על הצד שהוא ממון בעלים

- אין להביא ראיה לשאלה זו מהמנהג, דהמנהג כבית הלל הסוברים במשנתנו דרבעי פטור ממתנות עניים כיון שזה ממון גבוה.
- ר' אבין פושט שהוא פטור ממעשר כמעשר שני.

הפרשת חלה מעיסת מעשר שני

- הלש עיסה ממעשר שני חוץ לירושלים – לכו"ע פטור מחלה [דכשאין לו רשות אכילה לכו"ע הוה ממון גבוה].
- הלש עיסה ממעשר שני בירושלים;
- לר' מאיר – פטור [דמעשר שני ממון גבוה].
- לר' יהודה – חייב [דמעשר שני ממון בעלים].

הפרשת חלה מעיסת נטע רבעי

- לב"ש – חייב [דרבעי ממון בעלים].
- לב"ה – פטור [דרבעי ממון גבוה].

^{סד} ובשיטה זו הולך כל הסוגיא בדף סה.
^{סה} לקדש בו אשה.

